

Reactie consultatie Spreidingswet

Datum: 14 mei 2025

OpenEmbassy is een inclusieve kennisorganisatie dat nieuwkomers, beleidsmakers en uitvoerders verbindt om te bouwen aan een evidence-based en toekomstbestendig integratiesysteem. Vanuit dit perspectief geven wij een reactie op het wetsvoorstel.

Samenvatting van onze inbreng

De Spreidingswet vormt een noodzakelijke voorwaarde voor een menswaardige, eerlijke en goed georganiseerde opvang van nieuwkomers in Nederland. Het afschaffen van deze wet zou grote negatieve gevolgen hebben voor zowel de asielzoekers zelf, als voor gemeenten en de samenleving als geheel. Onderstaand lichten we de belangrijkste risico's toe die samenhangen met het verdwijnen van de wet.

1. Verslechtering van de opvang en mentale gezondheid van asielzoekers

Zonder wettelijke spreiding van de opvang dreigt het aantal opvangplekken af te nemen.

Gemeenten kunnen immers hun plannen stilzetten, wat volgens het COA direct kan leiden tot het verlies van 2.000 tot 2.500 opvangplekken. Hierdoor neemt de druk toe op reeds overbelaste locaties zoals Ter Apel, met risico op structurele schending van mensen- en kinderrechten.¹

Lang verblijf in opvanglocaties, zeker als deze grootschalig of geïsoleerd zijn, heeft negatieve effecten op het welzijn van bewoners. Vooral kinderen zijn extra kwetsbaar en ervaren instabiliteit, stress en sociaal isolement. Dit leidt tot een verhoogde zorgvraag en belemmert de ontwikkeling op het gebied van onderwijs, taal en sociale participatie. Daarnaast lopen de maatschappelijke kosten op wanneer mensen niet kunnen doorstromen of meedoen.

2. Belemmering van integratie en groeiende regionale ongelijkheid

Het wegvallen van de Spreidingswet belemmert niet alleen de inburgering van statushouders, maar vergroot ook de ongelijkheid tussen regio's.

Zonder wettelijke spreiding ontstaan langere wachttijden in opvanglocaties, waardoor statushouders pas veel later kunnen beginnen met hun integratie en het opbouwen van een bestaan. Zij ervaren deze periode als demotiverend en stressvol, wat hun motivatie en startpositie

¹ Door een structureel tekort aan opvangplekken voldoet de asielopvang al jaren niet aan mensenrechtelijke normen en de standaarden van de Opvangrichtlijn. Langdurig verblijf in ondermaatse opvangvoorzieningen heeft zeer schadelijke gevolgen voor het welzijn, de veiligheid en de gezondheid [...] De Inspectie gezondheidszorg en jeugd concludeerde bijvoorbeeld dat kinderen in de asielopvang een ernstig risico op blijvende en mogelijk onherstelbare (ontwikkelings)schade lopen, uit: [Reactie wetsvoorstel huisvesting vergunninghouders, College voor de Rechten van de Mens](#), maart 2025.

ernstig ondermijnt. Dit wordt onderstreept in het rapport *Perspectief inburgeraars*, waarin lange wachttijden worden genoemd als een grote belemmering voor motivatie en ontwikkeling.²

Tegelijkertijd zullen gemeenten zonder wettelijke verplichting vaker kiezen voor het níet bieden van opvang. Hierdoor ontstaat een scheve verdeling, waarbij bepaalde regio's of gemeenten structureel overbelast raken. Gemeenten geven aan dat onderlinge solidariteit niet vanzelf tot stand komt zonder wettelijk kader. Bovendien zien we dat de meerderheid van de gemeenten een voorkeur heeft vóór de Spreidingswet.³

Het ontbreken van landelijke regie leidt bovendien tot versnippering van beleid en uitvoering. Centrale coördinatie is van belang voor een veerkrachtig opvangsysteem. Zonder landelijke sturing wordt het onmogelijk om opvang en integratie op een structurele en evenwichtige manier te organiseren.

3. Verstoppte asielketen en tekort aan opvangplekken

Wanneer er onvoldoende uitstroom uit opvanglocaties plaatsvindt, raakt de hele asielketen verstoppt. Statushouders blijven langer in (dure) noodopvang, terwijl de druk op de sociale woningvoorraad oploopt. Deze blokkade raakt niet alleen nieuwkomers, maar ook andere woningzoekenden.

De combinatie van het schrappen van de Spreidingswet en het afschaffen van de voorrangsregeling voor statushouders leidt bovendien tot dubbele vertraging. Op dit moment is al een kwart van de mensen in de opvang statushouder, dit aantal zal alleen maar verder oplopen.⁴ Zoals hierboven al benoemd, leiden de lange wachttijden tot verslechtering van (mentale) gezondheid, oplopende maatschappelijke kosten, risico op schending van mensenrechten, en belemmering van arbeidsparticipatie en volwaardig meedoen aan de samenleving. Het schrijnende tekort aan opvangplekken, kan er zelfs toe leiden dat het COA mensen zal moeten weigeren, met dakloosheid als gevolg.

4. Verlies van kleinschalige, innovatieve opvang en sociale netwerken

De Spreidingswet heeft in veel gemeenten de deur geopend voor innovatieve en kleinschalige vormen van opvang, waarbij integratie al in het opvangtraject begint. Gemeenten hebben geëxperimenteerd met participatieve opvang, samenwerking met bewoners, en inzet van lokale netwerken. Deze initiatieven zijn waardevol en dragen bij aan snellere integratie, betrokkenheid en draagvlak.

Zonder deze wet dreigt een terugval naar grootschalige, geïsoleerde noodopvang, met als gevolg minder toegang tot onderwijs, taalmaatjes, vrijwilligerswerk en lokale gemeenschappen – allemaal cruciale elementen voor succesvolle arbeidsparticipatie en inburgering.

² [Onderzoek Perspectief Inburgeraars](#), Regioplan, OpenEmbassy en BMC, 2024.

³ Zo stemde 96% van de gemeenten in de [resolutie 'Samenhangend beleid in de asielketen dat uitvoerbaar is voor gemeenten'](#) vóór de Spreidingswet bij het [jaarlijkse VNG congres zomer 2024](#).

⁴ [Zie coa.nl, capaciteit en bezetting](https://www.coa.nl/capaciteit-en-bezetting)

Daarbij zijn noodoplossingen voor opvang veel duurder.⁵ Zo zagen we recentelijk dat er met de Voorjaarsnota extra geld vrijgemaakt dient te worden voor opvang. Voorbeelden in het land voor kleinschalige, innovatieve en menswaardige opvang zijn al bewezen kostenefficiënter dan dure oplossingen voor noodopvang.

5. Verlies van vertrouwen en investeringen bij gemeenten

Gemeenten die al hebben geïnvesteerd in opvangplannen voelen zich teleurgesteld en onzeker als de wet wordt ingetrokken zonder alternatief. Dit ondermijnt het vertrouwen in het Rijk en belemmert toekomstige samenwerking. Gemeenten geven aan dat zij behoefte hebben aan consistent beleid en langetermijnzekerheid: volgorde is cruciaal om chaos in de asielketen te voorkomen. Als wetgeving wordt ingetrokken, kan dat pas als de asielketen op orde is en er voldoende alternatieven beschikbaar zijn.⁶

6. Toename van maatschappelijke spanningen en verlies van draagvlak

Wanneer opvang zich blijft concentreren in bepaalde regio's en er bovendien sprake is van meer grootschalige en veelal tijdelijke (nood)opvanglocaties, neemt de druk op voorzieningen toe, wat ten koste gaat van de leefbaarheid. Dit kan leiden tot spanningen in de samenleving en verminderde acceptatie van nieuwkomers. Een ongelijke verdeling van maatschappelijke opgaven draagt bij aan polarisatie, wij-zij-denken en dalend vertrouwen in instituties.

Conclusie - behoud van de Spreidingswet

Het afschaffen van de Spreidingswet zou een domino-effect veroorzaken dat de opvangcapaciteit, doorstroming, integratie en het maatschappelijk draagvlak ernstig ondermijnt. Afschaffing zou een domino-effect veroorzaken op wachttijden, motivatie en vertrouwen – effecten die ook direct raken aan de discussie over het schrappen van voorrang op woningen.

De wet is noodzakelijk om chaos in de opvang te voorkomen, regionale solidariteit te bevorderen, en een humaan én effectief systeem te waarborgen. Daarbij gaat het niet alleen om opvang en huisvesting, maar ook om participatie, welzijn en toekomstperspectief van duizenden mensen – en om de stabiliteit van onze samenleving als geheel.

Het behoud van de Spreidingswet is dan ook van groot belang.

⁵ Uit de financiële gegevens van COA blijkt dat [noodopvang twee keer zo duur](#) is als reguliere opvang.

⁶ [Resolutie VNG](#) 'Zorg voor congruent asielbeleid en behoud instrumentarium tot de keten op orde is', november 2024.